

Latið okkum ikki missa sjálvsálitið

Vit megna alt bert viljin er sterkur nokk

Tað eru tey einstøku menniskjuni, sum við sínum kenslum, hugsanum og vilja, ið skapa menning í samfelagnum.

— Eg meti mína høvuðsuppgávu sum ídnaðarráðgeva vera at kveikja liv í ta skapanarmegi, sum væl saktans býr í okkum øllum, men sum hjá nøkrum nærum stødugt er um at spreingjast. At geva júst tilikum menniskjum trúna á, at tey megna alt bert viljin er sterkur nokk.

Hetta sigur Tórmóður Dahl, ídnaðarráðgevi og verkfrøðingur í hesi greinini, ið hann nevni: hugleiðingar um ídnaðarmenning.

Hann las hesar hugleiðingar upp á aðalfundinum í Føroya Ídnaðarfelagi herfyri.

Hann sigur soleiðis frá:

Hugleiðingar um ídnaðarmenning

1984

Ein nógur umrødd bók júst í ár er skjótt 40 ára gamla framtíðaskaldsøgan

»1984« skrivað í 1948 av rithøvundanum George Orwell (hann æt í veruleikanum Erik Blair) — árið áðrenn hann doyði bert 46 ára gamal.

»1984« er søgan um Winston Smith, ein floksstarvsmáður (partifunksjonerur), sum byrjar at

missa álitið á »Stóra-beiggja« og hansara system. Winston roynir at fáa samband við Goldstein, ið er høvuðsfiggindin hjá »Stóra-beiggja«. Hann hittir Juli, ið eisini er byrjað at ivast og tey verða góð við hvørt annað. Saman byrja tey eitt loyniligt niðurbrótingarvirkssemi — sum í høvuðsheitinum merkir, at tey tonkja ikki loyvdar tankar.

Men »Tankapolitið« hjá Stóra-beiggja hevur fylgt við alla tíðina og ein dagin

verða bæði handtakin og »viðgjørð«. Brotsgjörð Wilsons er, at hann í tonkunum hevur hildið fast um at 2 og 2 er 4 og ikki 5 sum Stóra-beiggja og Tankapolitið vil hava hann at tonkja. Fyrsti partur av viðgerðini er ti at fáa Winston til at leggja av at tonkja sjálvstøðugt og at koma allar sannleikakenslur. »Viðgerðin« eydnast, men Tankapolitið veit álikavæl, at skal hann verða tann nýtiligi samfelagsborgarin, ið ongantið mótmælir avgerðirnar hjá Stóra-beiggja, so má eisini øll tann sannleika-søkjandi megin, ið býr í honum drepast. Hann má hvørva sum individ — søkka so djúpt at øll sjálvsvirðing er burtur. Tá fyrstani kann hann aftur verða limur í fylginum hjá Stóra-beiggja.

Henda útradering av sjálvsálitinum verður framd í rúmi 101: Í øllum menniskjum býr í størri og minni mun ein serlig ræðsla fyrri tí »ringasta í verðini« — angistin fyrri at verða brend, druknað, skorðin o.s.fr.. Fyri Winston er tað rottur, og

»Vit hava í veruleikanum enn bert dropið stórutá i tað ómetaliga ríkidømi, ið er í okkara sjógvi«. (Tórmóður Dahl, mei 1984)

tað veit sjálvandi Tankapolitið, og tá hann í rúmi 101 sær eitt búr við svongum rottum, og skilir at hann skal stinga høvdið inn í burið, so rotnar kunnu byrja at eta andlit hansara — ja, so yvirvinnur angistin hann fullkomi-liga og hann skriggjar: »Ger tað við Juli; Ger tað við Juli; Ikki meg!«

So langt vildu teir hava hann — til tað punkt, har hann slepti sínum innasta, sínum dýrabarasta uppá fjall fyrri at bjarga sær sjálvum. Teir vildu taka frá honum kærleiksevni-ni — evnini í hjartanum at uppliva sannleikan og sitt innasta eg. Teir vildu tryggja sær, at hann ongantið aftur fekk álit á seg sjálvan og á evnini sjálvur at duga at skilja millum rætt og rangt. — Ikki fyrr enn teir vórðu sannfærdir um at hetta mál var rokkið, kundi hann venda aftur sum eitt ómælandi djór í flokkin. — Eittans er vegurin aftur til Stóra-beiggja: — tann út um alt mark køvandi angistin, rúm 101.

Ídnarmenning

»Men hvat hevur hetta við menning av Ídnaðinum at

gera? — og serstakliga menning av føroyska Ídnaðinum?« vil helst onkur spyrja.

Skiftið út »Tankapolitið« við tær EDV-skrásetingarskipanir, vit hava fingið kroystar niður yvir okkum — og rúm 101 við t.d. kelduskattaskipanina, og tit kunnu óivað lættari fylgja við, tá eg nú haldi áfram:

Mær kemur tað fyrri, at eitt og annað verður gloymt, tá ið orðið »menning« verður nevnt. Tað er sum eru vit longu í gongd, men her má vera av týðningi at nevna: Hvar byrja vit? Hvat er tað vit ger, tá vit sita her í Føroyum og í veruleikanum seta okkum sjálvum spurningin: Hvussu skulu vit menna hina føroysku vinnulivsútbýggingina.

Tað er sum byrja vit longu at trilva á ein ella annan hátt — og tí er hesin mín fyrsti spurningur: Hvat er eitt oyggja-samfelag? Jú, tað er eitt náttúrustøði burturfrá møguligum marknaðum. Men annað er eisini av týðningi í hesum sambandi — nevnliga fólkið, sum her býr — tað tey fola, teinkja og vilja — ella fyrri at siga tað týðuligari:

ynskja, kunna og tíma. Ti tað er hetta tað snýr seg um: Hvat tey ynskja, hvat tey kunnu og hvat tey tíma.

Hetta er fyrri meg tað heilt sentralt, og í fyrsta umfari er tað næstan ikki spurningurin um fólkatál-ið — tað er spurningurin um dygdina og um hvussu tey fara út í livið teirra kenslur, hugsanir og vilja — og tá er spurningurin: Hvor kann nú gera nakað við hesa menning? Sum punkt 1 (og kanska tað einasta) nevni eg: Tey einstøku menniskjuni. Tey eru tey einastu, sum kunnu gera nakað her. Íroknaðir her eru sjálvandi skipaðir bólkur av fólki, ið arbeiða saman at náa ávis mál. Hetta kunnu vera feløg ella stovnar av nógvum ymsum sløgum og eisini kann tað snúgvá seg um bólkur, ið hava tikið seg saman á minni formligum grundarlagi. Men altíð má havast í huga: Tað er heilt ógjorligt — ein bólkur kann ikki teinkja. Tað kunnu bert tey menniskju sum eru í bólkinum.

Tað vit fyrst og fremst skulu gera, um vit skulu menna eitt samfelag sum okkara, er sostatt at

Frá aðalfundinum í Føroya Ídnaðarfelagi herfyri

